

Tasviriy san'at mashg'ulotlarida noan'anaviy darslarni tashkil etishning pedagogik ahamiyati

Muslima Xayrullo-qizi Ergashaliyeva
Namangan davlat pedagogika instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada tasviriy san'at darslarida noan'anaviy darslarni o'tkazishning ahamiyati va ularning o'quvchilarga qanday foyda berishi haqida yozilgan. Noan'anaviy darslar orqali o'quvchilarning rasm chizishga bo'lgan qiziqishini oshirish, tasavvurini kengaytirish va darslarni yanada qiziqarli qilish masalalari yoritilgan.

Kalit so'zlar: tasviriy san'at, noan'anaviy dars, rasm chizish, ijodkorlik, qiziqarli dars

The pedagogical significance of organizing non-traditional lessons in fine arts classes

Muslima Khayrullo-kizi Ergashaliyeva
Namangan State Pedagogical Institute

Abstract: This article discusses the importance of conducting non-traditional lessons in fine arts classes and how they benefit students. The issues of increasing students' interest in drawing through non-traditional lessons, expanding their imagination, and making lessons more interesting are covered.

Keywords: fine arts, non-traditional lessons, drawing, creativity, interesting lessons

Tasviriy san'at mashg'ulotlarida noan'anaviy darslarni tashkil etish masalasi zamonaviy pedagogika fanining dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Chunki bugungi globallashuv va axborotlashuv davrida ta'lim jarayoni faqat bilim berish bilan cheklanib qolmay, balki o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirish, uning ijodiy tafakkurini, estetik didini, mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirishga xizmat qilishi lozim. Tasviriy san'at fani esa aynan ana shu sifatlarni tarbiyalash imkoniyatiga ega bo'lgan o'ziga xos pedagogik maydondir. Shu bois mazkur fan doirasida darslarni an'anaviy qoliplardan chiqarib, yangicha yondashuvlar asosida tashkil etish pedagogik zarurat sifatida namoyon bo'ladi.

An'anaviy dars modeli odatda o'qituvchining yetakchi rolga asoslanadi: u ma'lumot beradi, namuna ko'rsatadi, o'quvchi esa berilgan topshiriqni takrorlaydi.

Bunday yondashuv ma'lum darajada ko'nikma hosil qilishga xizmat qilsa-da, ijodiy tafakkurni to'liq rivojlantira olmaydi. Tasviriy san'at esa mohiyatan ijod, tasavvur, shaxsiy munosabat va estetik kechinmalar bilan bog'liq faoliyatdir. Agar o'quvchi faqat nusxa ko'chirish yoki tayyor sxemalar asosida ishlasa, uning obrazli fikrlashi va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyati cheklanib qoladi. Noan'anaviy darslar esa o'quvchini faol subyektki aylantiradi, uni izlanishga, tajriba qilishga, o'z fikrini badiiy vositalar orqali ifodalashga undaydi. Noan'anaviy dars deganda, avvalo, o'quv jarayonini interfaol, muammoli, ijodiy va integrativ shaklda tashkil etish tushuniladi. Bu yerda darsning tuzilishi qat'iy andozaga emas, balki pedagogik maqsadga mos ravishda erkin va moslashuvchan tarzda quriladi. Masalan, tasviriy san'at mashg'ulotida "badiiy laboratoriya", "ijodiy ustaxona", "ko'rgazma-dars", "muzeyga sayohat", "rol o'ynash", "bahs-munozara", "loyiha asosida ishlash" kabi shakllardan foydalanish mumkin. Bunday yondashuv o'quvchining emotsional faolligini oshiradi, o'quv jarayonini qiziqarli va mazmunli qiladi.

Tasviriy san'at ta'limida noan'anaviy darslarning pedagogik ahamiyati, avvalo, shaxsga yo'naltirilganlik tamoyilida namoyon bo'ladi. Har bir o'quvchi o'ziga xos estetik idrok, tasavvur va qobiliyatga ega. An'anaviy yondashuv ko'pincha o'rtacha darajaga mo'ljallangan bo'lsa, noan'anaviy darslar individual imkoniyatlarni hisobga olishga yordam beradi. Masalan, bir o'quvchi rang bilan ishlashda kuchli bo'lsa, boshqasi kompozitsiya tuzishda, yana biri g'oya topishda faol bo'lishi mumkin. Guruhli va jamoaviy ijodiy ishlarda har bir o'quvchi o'z salohiyatini namoyon etish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa o'z-o'zini baholash, ishonch va motivatsiyani oshiradi. Noan'anaviy darslar muammoli vaziyat yaratish orqali o'quvchini fikrlashga undaydi. Masalan, o'qituvchi ma'lum bir mavzuni berib, uni turli nuqtai nazardan tasvirlashni taklif qilishi mumkin: "Bir manzarani tong, peshin va shom paytidagi holatda tasvirlang" yoki "Bir predmetni realistik va dekorativ uslubda ifodalang". Bunday topshiriqlar o'quvchini shablonlardan chiqishga, rang, yorug'-soya, kompozitsiya va uslubiy yechimlarni mustaqil tanlashga majbur etadi. Natijada tasviriy vositalar ongli ravishda qo'llaniladi, ijodiy tafakkur rivojlanadi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar ham tasviriy san'at mashg'ulotlarida noan'anaviy yondashuvlarni qo'llash imkonini kengaytiradi. Axborot-kommunikatsiya vositalari yordamida virtual muzeylarga sayohat qilish, mashhur rassomlar ijodini tahlil qilish, raqamli grafik dasturlarda tajriba o'tkazish mumkin. Bu jarayon o'quvchilarning vizual madaniyatini boyitadi, dunyo san'ati bilan tanishtiradi, estetik qarash doirasini kengaytiradi. Shu bilan birga, an'anaviy rasm chizish jarayoni ham yangi mazmun kasb etadi, chunki o'quvchi ko'proq vizual manbalar bilan ishlaydi, taqqoslaydi, tahlil qiladi.

Noan'anaviy darslar shuningdek refleksiv tahlilni ham taqozo etadi. Dars oxirida o'quvchilar o'z ishlarini va jarayonni tahlil qiladilar: nima muvaffaqiyatli chiqdi, qaysi

qiyinchiliklar bo'ldi, kelgusida nimalarga e'tibor berish kerak. Bunday yondashuv o'z-o'zini nazorat qilish va o'z ustida ishlash malakasini rivojlantiradi. Tasviriy san'atda bu ayniqsa muhim, chunki badiiy mahorat doimiy mashq va tahlil orqali shakllanadi. Estetik tarbiya nuqtai nazaridan ham noan'anaviy darslarning ahamiyati katta. Ijodiy muhitda tashkil etilgan mashg'ulot o'quvchida go'zallikni his qilish, tabiat va jamiyat hodisalariga estetik munosabat bildirish, milliy va jahon madaniy merosini qadrlash tuyg'usini shakllantiradi. Agar dars jarayoni qiziqarli, jonli va emotsional boy bo'lsa, o'quvchi san'atni majburiy fan sifatida emas, balki ichki ehtiyoj sifatida qabul qiladi.

Xulosa qilib aytganda, tasviriy san'at mashg'ulotlarida noan'anaviy darslarni tashkil etish o'quvchilarning ijodiy salohiyatini ochish, estetik didini rivojlantirish, mustaqil va tanqidiy fikrlashini shakllantirish, kommunikativ va refleksiv ko'nikmalarini mustahkamlashda muhim pedagogik ahamiyatga ega. Bunday yondashuv ta'lim jarayonini jonlantiradi, uni hayot bilan bog'laydi va san'atni o'quvchi shaxsining ichki dunyosi bilan uyg'unlashtiradi. Natijada tasviriy san'at fani nafaqat rasm chizish ko'nikmasini, balki barkamol, estetik tafakkuri rivojlangan, ijodkor shaxsni tarbiyalash vositasiga aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Turg'unboyev K., Rizayev A. «Zamonaviy pedagogik texnologiyalar». Andijon, 2008.
2. Xasanov R. «Tasviriy san'at o'qitish metodikasi». – Toshkent: «Fan», 2004.
3. Abdirasilov S., Tolipov N. «Tasviriy san'at o'qitish metodikasi». – Toshkent: «Aloqachi», 2007.
4. Komoldinov, S. J. O. G. L. (2026). Manzara chizish jarayonida rang xususiyatlaridan foydalanish usullari. Science and Education, 7(1), 1027-1033.
5. Jomoldin o'g'li, K. S. (Yil). Maqola nomi. Science, Research and Development,
6. Umarjon o'g'li, H. R. (2021). Technologies for Improving Composition and Drawing Skills Based on the Rules of Composition. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 9(12), 765-767.
7. Oripov, B. B. (2025, December). INCREASING THE SCIENTIFIC COMPONENT OF THE ART OF POTTERY IN STUDENTS. In International Conference Platform (No. 6, pp. 134-137).
8. Oripov, B. N. (2016). Fine art and its teaching methods. T.: Ilm-Ziya.
9. Oripov, B. N. (2013). Tasviriy san'atni o'qitishning zamonaviy pedagogik tehnologiyasi, didaktikasi va metodikasi. Ilm-ziyo" nashriyoti.
10. Орипов, Б. Н. (2009). Тасвирий санъатни уқитишнинг замонавий педагогик технологияси, дидактикаси ва методикаси. Н., «НамДУ», 2010Й, 446.

11. Oripov, B. (2005). Fine Arts and Methods of Its Teaching. Tashkent:" Ilm-Ziya.
12. Xasanboy O'g'li, B. A. O'quv jaryonida qalamchizgi va qoralamalarni bajarishda talabalarni kasbiy-pedagogik kompetensiyasini rivojlatnirish texnologiyasi. Scientific bulletin of namsu-научный вестник намгу-namdu ilmiy Axborotnomasi–2023-yil_7-son.
13. Xasanboy o'g'li, B. A. TALABALARNI KASBIY-PEDAGOGIK QOBILYATLARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI. Economy and Innovation ISSN, 2545-0573.
14. ugli Boltaboev, A. K., & Khaydarova, M. K. (2026). DEVELOPMENT OF AESTHETIC THINKING OF SCHOOLCHILDREN THROUGH COMPUTER DESIGN. European Review of Contemporary Arts and Humanities, 2(1), 42-44.
15. Xasanboy o'g'li, B. A. UMUMTA'LIM MAKTABLARINING BOSHLANG'ICH SINFI O'QUVCHILARINI TASVIRIY SAN'ATGA O'RGATISHNING MAQSADI VA MAZMUNI.
16. Odilboyeva, U. Z. (2025, December). The scientific and pedagogical influence of teacher cognition theory on method selection in the educational process. International Conference Platform, 6, 152–157.
17. Odilboyeva, U. Z. Q. (2026). O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA TERMINLAR HOSIL BO'LISHINING QIYOSIY TAHLILI. Mahalliy va xalqaro konferensiyalar platformasi, (1), 32-36.
18. Odilboyeva, U. Z. (2026, January). THE DEVELOPMENT OF AUTOPEDAGOGICAL COMPETENCE IN STUDENTS DURING ENGLISH LANGUAGE EDUCATION. In Claritas Conference Platform (No. 1, pp. 90-93).
19. O'G'Li, B. A. A. (2025). Rangtasvir mashg'ulotlarini tashkil etishda kreativ va innovatsion yondashuvlarning didaktik ahamiyati. Science and Education, 6(12), 527-533.
20. O'G'Li, B. A. A., & G'aybullayeva, T. O. Q. (2025). Portret san'atida kompozitsiya tushunchasi va uning badiiy ifodadagi ahamiyati. Science and Education, 6(12), 656-661.
21. O'G'Li, B. A. A., & Diyora, G. (2025). Natyurmort janri orqali madaniy merosni aks ettirish masalalari. Science and Education, 6(12), 650-655.
22. O'G'Li, B. A. A. (2025). Mustaqil ijodiy faoliyat tushunchasi va uning ta'lim jarayonidagi o'rni (rangtasvir fani misolida). Science and Education, 6(12), 640-644.
23. O'G'Li, B. A. A., & Yoqubova, M. B. Q. (2025). Rangtasvirda manzara ishlash jarayonida qisqa muddatli etyudlardan foydalanishning pedagogik samaradorligi. Science and Education, 6(12), 662-667.

24. Nurmamatova, M. S. Q. (2026). RANGTASVIR DARSLARIDA TALABALARNING MUSTAQIL IJODIY FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH USULLARI. Mahalliy va xalqaro konferensiyalar platformasi, (1), 7-10.
25. O‘G‘Li, B. A. A. (2025). Tasviriy san‘at darslari orqali o‘quvchilarning estetik madaniyatini rivojlantirishning ilmiy asoslari. Science and Education, 6(11), 918-923.
26. Rakhimov, H. U. (2021). Article title. Asian Journal of Multidimensional Research, 10(8), xx–xx.
27. Rakhimov, H. R. (2021). Technologies for improving composition and drawing skills based on the rules of composition. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 9(12), 765–767.
28. Islomovich, S. F. QALAMTASVIR MASHG‘ULOTLARIDA TALABALARNI KOMPOZISIYA OID BILIM VA MALAKALARINI RIVOJLANTIRISH.
29. Oktabrov, M. A. (2025, December). Ways to enhance students’ artistic and aesthetic taste in fine arts lessons. Claritas Conference Platform, 3, 8–12.
30. Oktabrov, M. A. (2025). The emotional expression of artists through colors and the psychological effect of colors in artworks. European Review of Contemporary Arts and Humanities, 1(4), 30–34.
31. Oktabrov, M. A. (2025). Innovatsion yondashuv asosida bolalarni dekorativ rasm chizishga o‘rgatishning didaktik ahamiyati. IMRAS, 8(6), 142–147.
32. Oktabrov, M. A. (2025). Natyurmort tuzish va uni tasvirlash usullari. Intellectual Education Technological Solutions and Innovative Digital Tools, 3(33), 75–80.
33. Oktyabrov, M. A. O. G. L. (2026). Rangtasvir darslarida talabalarning mustaqil ijodiy faoliyatini rivojlantirishda master-klass metodining tutgan o‘rni. Science and Education, 7(1), 999-1004.
34. Sattarov, F. I. (2026). TALABALARNING KOMPOZITSION TAFAKKURINI SHAKLLANTIRISH USULLARI (RANGTASVIR DARSLARI MISOLIDA). Mahalliy va xalqaro konferensiyalar platformasi, (1), 18-21.
35. Rakhimov, H. U. (2026, January). THE SIGNIFICANCE OF AUTOPEDAGOGICAL COMPETENCE IN VISUAL ARTS EDUCATION. In Claritas Conference Platform (No. 1, pp. 30-34)